

POSTANOWIENIE

28 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzcyk

na posiedzeniu niejawnym 28 lipca 2023 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa W.K. i G.K.

przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.

o ustalenie i zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach

z 16 lutego 2022 r., I ACa 974/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża pozwanego kosztami postępowania kasacyjnego, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

(K.G.)

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca Bank S.A. w W. powołała się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, które dotyczyło oceny abuzywności postanowienia umownego, odwołującego się w treści do tabeli kursowej określonej przez bank przy przeliczeniu kwoty kredytu wyrażonego w walucie denominacji, względnie indeksacji, oraz przy przeliczeniu wysokości raty, przy założeniu spełnienia określonych warunków, tj. pouczenia konsumenta o możliwych wahaniach kursu waluty obcej, uzyskania przez konsumenta świadczenia ekwiwalentnego w postaci niższego oprocentowania kredytu i stosowania przez bank kursu nieodbiegającego w sposób znaczny od średniego kursu NBP. Wskazała również na potrzebę wykładni art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95, s. 29) i art. 69 pr. bank. w kontekście charakteru prawnego sankcji związanej z abuzywnością postanowień umowy kredytu powiązanego z walutą obcą.

Powołanie się na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on

precedensowy (nowy) charakter lub znaczenie dla rozwoju prawa. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych przepisów prawa i zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą; konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

W celu uzasadniania potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) konieczne jest z kolei wykazanie, że określony przepis prawa lub zespół tych przepisów, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w judykaturze w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08 i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07).

Bliższa analiza obszernych rozważań wniosku nie pozwalała uznać, by w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem wystąpiły twierdzone przyczyny kasacyjne.

Motywy wniosku – w zestawieniu z przedmiotem sprawy i zarzutami skargi – odnosiły się do konsekwencji zawarcia w umowie kredytowej powiązanej z walutą obcą (frankiem szwajcarskim) postanowień umownych implikujących ryzyko walutowe i odsyłających do tabel kursowych banku przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i odwrotnie. Problematykę tę należało uznać za pozbawioną waloru nowości, ponieważ była ona wielokrotnie podejmowana w judykaturze Sądu Najwyższego w odniesieniu do zbliżonych treścią umów kredytowych.

W judykaturze tej wyjaśniono w szczególności, że określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem do tabel kursowych ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów oznaczania kursu waluty obcej, jest

nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu. W konsekwencji postanowienia takie są niedopuszczalne jako kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a ich bezskuteczność – niezależnie od dalszych postanowień umowy, w tym wyrażających ryzyko walutowe – może prowadzić do upadku umowy w całości (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3629/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo). Dotyczy to także umów kredytu denominowanego do franka szwajcarskiego, z których eliminacji ulega abuzywna klauzula przeliczeniowa, ponieważ utrzymanie tego rodzaju umowy w mocy przy założeniu jej dalszego wykonywania w walucie obcej odpowiadałoby przekształceniu udzielonego kredytu w kredyt walutowy. To zaś zniekształcałoby wolę stron ukierunkowaną od początku na wypłatę kredytu w walucie krajowej; działanie takie w istocie odpowiadałoby uzupełnieniu umowy treścią nieuzgodnioną przez strony (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2022 r., I CSK 2237/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

Sąd Najwyższy wyjaśnił również, że niedopuszczalne jest przekształcenie kredytu powiązanego z walutą obcą w kredyt złotowy, niezależnie od przyjętej formuły oprocentowania, zważywszy, że wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu powiązanego z walutą obcą, byłoby równoznaczne z tak daleko idącą modyfikacją umowy, iż umowę taką należałoby uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, co prowadzi do wniosku, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe i przemawia za jej całkowitą nieważnością (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20). Stanowisko to zostało podzielone w licznych późniejszych rozstrzygnięciach Sądu Najwyższego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego

z dnia 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22, z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 395/22 i z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22).

Na marginesie jedynie należało zauważyć, że z wiążących Sądu Najwyższy ustaleń faktycznych wynikało, że powodom przedstawiano zalety kredytu powiązanego z frankiem szwajcarskim i przekonywano ich o stabilności tej waluty, ewentualnie z możliwością niewielkiego wzrostu raty w granicach 50-150 zł. Z podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku nie wynikało zarazem, aby w świetle uzgodnień stron możliwość jednostronnego ustalania kursu waluty przez pozwaną należało postrzegać jako podłoże niższego oprocentowania kredytu. Założenia, z uwzględnieniem których sformułowano przedstawione zagadnienie prawne, odrywały się zatem od okoliczności sprawy. Kwestia zaś, czy stosowany przez pozwaną kurs odbiegał „znaczaco” od kursu średniego ustalanego przez Narodowy Bank Polski, nie mogła mieć znaczenia dla oceny nieuczciwości spornych warunków umownych (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22 i powołane tam orzecznictwo).

Problem charakteru prawnego sankcji związanej z abuzywnością postanowień umownych, w tym w aspekcie deklaratywnego bądź konstytutywnego charakteru orzeczenia sądu opartego na zastosowaniu tej sankcji, został szeroko omówiony w motywach uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56. Motywy wniosku nie ujawniały potrzeby kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tej materii. Z wniosku nie wynikało również, w jaki sposób rozstrzygnięcie tego problemu miałoby przekładać się na prawidłowość zaskarżonego wyroku, co stanowi warunek skuteczności powołania się na przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

W zakresie, w jakim skarżąca zdawała się łączyć pytanie o charakter prawny sankcji związanej z abuzywnością postanowień umownych z możliwością zastosowania mechanizmów mogących prowadzić do utrzymania umowy kredytu z odwołaniem do kursu średniego ustalanego przez Narodowy Bank Polski, należało uzupełniając zwrócić uwagę, że substytucja niedozwolonej klauzuli umownej – zgodnie z utrwalonym orzecznictwem – może być rozważana wtedy, gdyby jej brak narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne

skutki, przy czym decydujące w tym zakresie jest zdanie konsumenta (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSK 1669/22 i przywołane tam orzecznictwo). Na niedopuszczalność zastąpienia niedozwolonych postanowień umownych odsyłających do kursu waluty wynikającego z tabeli bankowej odesłaniem do kursu średniego waluty obcej ustalanego przez Narodowy Bank Polski, względnie ogólnie pojmowanego „kursu rynkowego”, Sąd Najwyższy zwraca uwagę w ugruntowanej judykaturze (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22; zob. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22, II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, z dnia 19 maja 2022 r., II CSKP 985/22 i z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 403/22), przy czym pogląd ten koresponduje z niedawnym wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, *M.B., U.B., M.B. przeciwko X S.A.*, ECLI:EU:C:2023:216, w którego sentencji stwierdzono m.in., że przepisy dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie temu, by sąd krajowy po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem mógł zarządzić lukom wynikającym z usunięcia nieuczciwego warunku zawartego w tej umowie poprzez zastosowanie przepisów prawa krajowego, które mogłyby mieć zastosowanie do rozważanej umowy tylko odpowiednio lub przez analogię i które odzwierciedlają regułę obowiązującą w krajowym prawie zobowiązań. W wyroku tym przyjęto również, że sąd krajowy nie może odmówić unieważnienia umowy – jeżeli po eliminacji postanowień abuzywnych nie może ona zostać utrzymana zgodnie z przepisami prawa krajowego – jeżeli konsument w sposób wyraźny się o to zwrócił. We wcześniejszym wyroku z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, *M.P., B.P. przeciwko „A.”*, ECLI:EU:C:2021:934, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jednoznacznie wykluczył natomiast dokonywanie przez sąd krajowy takiej wykładni umowy, która zmierzałaby do łagodzenia nieuczciwego charakteru postanowienia umownego, nawet jeżeli wykładnia taka odpowiadałaby wspólnej woli stron, czego *in casu* nie wykazano.

Należało tym samym odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2, art. 98 § 1 i 1¹, art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[as]

(K.G.)